

מנחות סג

משה שווערד

1. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן ג

והנה במנחות (ס"ג ע"א) אמרינן דהמחבת היתה צפה ופי' הרגמ"ה ז"ל שם צפה אין לה בית קיבול אלא חלקה היא כדכתיב על מחבת עכ"ל [ועיין ברמב"ם פי"ג מעה"ק ה"ז] וקשה איך המחבת מקדשת דאמרינן בפ' התכלת (נ"א.) על מחבת מלמד שטעונה כלי ואי אפי לה מאתמול איפסיל בלינה הא אין כ"ש מקדשין אלא מתוכן וזו אי"ל תוך וצ"ל דמחבת חידוש הוא דאע"ג דאי"ל תוך ומקדש וכמו בסכין ...

2. חידושי בתרא

תתרוסד) סג. האומר הרי עלי במחבת לא יביא במרחשת, במרחשת לא יביא במחבת. וכתב הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות וז"ל מרחשת כלי עמוק שיש לו שפה סביב והעיסה שמבשלים בה רך ונגר מאד, הוא ענין מה שאמר ומעשיה רכין, ומחבת כלי שאין לו שפה ולפיכך תהיה העיסה קשה כדי שלא תגר, וזה ענין שאמר מעשיה קשה ע"כ. ותמה הגרי"ז ז"ל הובא בסטנסיל וז"ל ולפי"ז אין זה דין בשם מנחה שלהם, דבאם יעשה במחבת רכה שפיר דמי, וא"כ צ"ע דלעיל בריש מסכתין אמרינן (ב:) דמחבת ומרחשת מעשיהן מוכיחין, דהא מכיון שאין הלכה שיהיו עשויין כן ויכול לעשות גם להפך א"כ אין זה מוכיחין כלל, ואמרינן התם דאף אם יכול להיות דעבר ועשה ג"כ לא הוה מעשיה מוכיחין, ומכ"ש באם אין כלל דין דצריך לעשות כך ואין זה נקרא דעבר ועשה, ודאין דאין זה מעשה מוכיח ע"כ. והנה תוס' לעיל ב: ד"ה עולת העוף פירשו

3. יד בנימין

או ע"ש מעשיהן דרוחשין אצל צהרי עלי מחבת פשיטא דעלם הכלי קרוי מחבת וצודאי לכלי קאמר].

וב"ה דפשיט לי' דעלם שם הכלי קרוי מרחשת והציא ראי' מקרא דוכל נעשה במרחשת ועל מחבת צפסעות כוונת הראי' הוא מדכתיב במרחשת משמע צתוך כלי הקרוי "מרחשת" מדלא כתיב וכל נעשה מרחשת וכ"פ צטה"ק, אלא שמדברי רש"י שם (ד"ה ואומר) לא משמע כן שפי' וז"ל "אלמא מדהכא כתיב במרחשת והכא כתיב על מחבת ש"מ על שם כליין נקראו דזו נפה וזו עמוקה עכ"ל. ור"ל דבמרחשת משמע צתוכה אלמא יש לה תוך ועל מחבת משמע עלי' ולא צתוכה דאין לה תוך וכמו שפי' רש"י לעיל ד"ה במרחשת וד"ה על מחבת.

בגמ' ת"ר צ"ש אומרים האומר הרי עלי מרחשת. יהא מונח כו' מספקא להו אי על שום כלי נקראו או על שום מעשיהן וכו'. הנה צפי' רש"י שלפנינו וכן התוס' פי' דהצעיא הוא אי כלי נדר או למנחה נתכוין ונדדי הצעיא נראה דה"פ אי על שום כלי נקראו היינו שעלם שם הכלי קרוי מרחשת וא"כ כי אמר הרי עלי מרחשת צודאי לכלי קאמר או דלמא על שם מעשיהן נקראו היינו דלעולם עלם שם הכלי לא נקרא מרחשת כלל אלא איזה שם אחר יש לה ומה דקרינן לי' מרחשת הוא על שם מעשיהן דרוחשין וכיון שעכ"פ אין עלם שם הכלי קרוי מרחשת כי קאמר הרי עלי מרחשת לא לכלי קאמר אלא למנחה, וא"ש דמיצעיא לי' רק באומר הרי עלי מרחשת דאז איכא לספוקי אי על שם כליין

4. תוספות מסכת מנחות דף סג עמוד א ד"ה מספקא להו

מספקא להו – [1] אי על שם כליין נקראו מחבת ומרחשת שבמרחשת בעי לאיתוייה ונפיק או על שם מעשיהו על שם רחישא (רחישת הלב או רחישת שפתים) וכיון דלא ידעינן להי נתכוין אי ארחושי הלב או ארחישת שפתים יהא מונח עד שיבא אליהו כך פירש בקונטרס ועל חנם נקט לפירושו אי על שם כליין נקראו דאפי' פשיטא ליה לשם מעשיהו איכא לספוקי אי ארחושי הלב נתכוין ומביא במרחשת אי ארחושי הפה ומביא במחבת [2] לפיכך נראה דנקט על שם כליין למימר דמספקא לן אי כלי נדר או למנחה נתכוין וא"ת ואמאי יהא מונח יביא מרחשת ומנחת מרחשת מספק כדאשכחן לקמן (דף קז.) פירשתי ואיני יודע מה פירשתי שיש לו להביא כל הספקות לפטור עצמו מנדר וי"ל דמיירי כגון דאמר מעות הללו או סולת זה למרחשת ומיהו קשה דלתקן מעות הללו יביא מעות של חולין ויקנה מרחשת ויאמר דאם כלי נדר יהא הכלי קנוי בהן ויש לומר כגון שהפריש מעות והקדישן למרחשת כמו שידרשו חכמת הלשון.

5. יד בנימין

אחרים של חולין ויקנה כלי ומנחה ויתנה אם כלי נדר יהא הכלי קנוי ממעות ההקדש והמנחה ממעות חולין וכן איפכא ונאמר דכלפי שמיא גליא אם לכלי אם למנחה, שהרי אלנו צריך להיות צירור אם לכלי אם למנחה וכל זמן שלא נתברר אלנו הרי עדיין אין חל שום קדושה מסויימת על המעות הקדש ורק חייל עליו חובת נדר על המעות עד שיהי צירור הלכך שפיר יהא מונח עד שיבא אליהו וק"ל, ומדוקדק בזה שפיר לשון התוס' שכ' "כפי שידרשו חכמת הלשון" ולא כ' שהפריש כפי משמעות הלשון, והיינו כדנתבאר שצריך שיהי אלנו צירור. וצדוקדק לשון הר"ש משאנן על התו"כ (פ' לו) שתי' נמי כתי' התוס' בזה"ל "כגון שהפריש מעות או סולת והקדישן כמו שידרשו חכמים לשון מרחשת דהשתא מספקא לחכמים כיצד ידרשו, לכך יהא מונח"

בא"ד וי"ל כגון שהפריש מעות והקדישן למרחשת כמו שידרשו חכמת הלשון עכ"ל. כבר הבאנו לעיל לתמוה בשם כמה גאונים ז"ל על תי' התוס' דמה צדך הא אכתי שפיר יוכל לעשות תקנתא הנ"ל, אלל באמת כוונת התוס' אפשר דכיון שמפריש המעות כמו שידרשו חכמת הלשון הרי שאלנו צריך צירור האריך הלשון דורש וכל זמן שלא נתברר אלנו לא חיילא על המעות שום קדושה מסויימת וכיון שכן תו לא שייך לתקן ע"י שיבא מעות

ע"כ, והיינו כדנתבאר דכ"ז שאין מצורר האין לדרוש הלשון לא חיילא שום קדושה מסויימת על מה שהפריש.

6. שפת אמת על מנחות דף סג/א

בתוס' ד"ה מספקא להו כו' ומיהו קשה כו'. משמע כוונתם דיביא כמו סך מעות אלו מן החולין ויקנה בשתי הסכומים כלי ומנחה ויאמר אי מעות שהקדשתי לכלי הי' יהי המנחה ממעות החולין וכמו כן להיפוך. ולפ"ז אין מובן תירוץ התוס' דאמר מעות אלו יהי' כו' מה בכך אכתי איכא תקנתא הנ"ל וצ"ע:

7. חידושי בתרא

תתרוסו) סג. תוס' סד"ה מספקא וז"ל ומיהו קשה דלתקן מעות הללו יביא מעות של חולין ויקנה מרחשת ויאמר דאם כלי גדר, יהא הכלי קנוי בהם ע"כ. והיינו, ויוסיף ויאמר — ואם לאו, אני מנדבו לכלי שרת, וכן יקח סולת במעות חולין ויאמר דאם מנחה גדר, תהא הסולת למנחה משום מעות הללו, ואם לאו אני מנדבו למנחה.

תתרוסו) סג. תוס' הנ"ל וז"ל וי"ל כגון שהפריש מעות ותקדישן למרחשת כמו שידרשו חכמת הלשון ע"כ. ומובא מפי השמועה שהגרי"ז ז"ל תמה דסוף כל סוף מדוע אינו מתקן. ולכאורה רק כששכחתו גרמה לספיקות, אמרינן דחויב עליו מטעם גדרו לתקן בעצות הנ"ל. משא"כ הכא שמתחילה גדר לפי מה שזכרע הדבר לפי אומד חז"ל בחכמת הלשון, נמצא דלא פשע בגרם הספיקות דסמך על כח בירורם, ולכן אין עליו לתקן החסרון הבא לא מחמתו אלא מחמת אי בהירות חז"ל בחכמת הלשון.

8. חידושי בתרא

תתרוסו) סג. הרי עלי בתנור לא יביא מאפה כופח. ותמה הגרי"ז ז"ל הובא בסטנסיל וז"ל וצ"ע למה קאמר באומר הרי עלי, הא בעיקר דין מנחת מאפה חז"ל דמאפה כופח פסול ע"כ. לכאורה י"ל דחידושי דר' יהודה אתי לאשמעינן, דה"א דאף דסובר דגם מאפה כופח נכלל בדינא ד"מאפה תנור" (ויקרא ב' ד'), מחמת אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות, מ"מ יודה ר' יהודה דבלישנא דבני אדם לענין גדר אינה נכללת, קמ"ל דאף דלא "רגילים" לכוון למאפה כופח כשמשתמשים בלשון מאפה תנור, מ"מ נכללת גם היא בלישנא בני אדם.

9. יד בנימין

שם במשנה השני', הרי עלי בתנור לא יביא מאפה כופח ומאפה רעפים ומאפה יורות הערבים. נ"צ וצ"ע דכל המנחות לישתן ועריכתן צפנים וצפנים אינן מזויין כל הנך, י"ל דמיירי שהוליאן בחוץ אחר לישתן ואפאן דרק לכתחילה אסור להוליאן אצל לא נפסלו צוה כתוס' מנחות ז"ה צ" ד"ה לישתן, אי נמי רק לכתחילה צריך לשה צפנים — תפא"י על המשניות.

10. חידושי בתרא

תתרוסו) סג. וכשירות בבית פאגי העיר הגרי"ז ז"ל הובא בסטנסיל וז"ל ובפרש"י ואי ס"ד תנור מקדש איפסל ביוצא, ובתוס' פירשו משום גנאי (ט: בא"ד ר"ל), וצ"ע דלא מפרשי בפשוטו משום דבחוץ אין תנור מקדש, וכן פירש כאן הרמב"ה ע"כ. והיינו דכתב וז"ל הא קי"ל דאין כלים מקדשין בחוץ ע"כ. וצ"ע דאף דקיי"ל כר' יוחנן שסובר כן (ע"ל ט. דאר"י פסולה כיון דעשייתה בכלי הוא, והגיה השיטה שם ס"ב כיון דקדושת כלי היא), מ"מ בעינן ליישב דברי ר"ש גם אליבא דר"ל, דחולק אר"י וסובר שיש קדושת כלי גם חוץ לעזרה, ולכן חידשו רש"י ותוס' טעמים גם אליבית.

11. רש"י על מנחות דף סג/א

כשרות בעזרה וכשרות אבית פאגי - חוץ לחומת העזרה חומה אחת וכן שמה ואי ס"ד תנור מקדש איפסלו ביוצא:

• שטמ"ק אות כז

12. רש"י על מנחות דף סג/א

לשם תנור - שכשיקדישנה לסולת יאמר על מנת לאפותה בתנור אני מקדישה:

13. חידושי בתרא

תתריע) סג. רש"י ד"ה לשם תנור וז"ל שכשיקדישנה לסולת יאמר על מנת לאפותה בתנור אני מקדישה ע"כ. יש דמקשים דאיהו דין מחייבו לומר הכי,

14. איזהו מקומן מסכת מנחות דף סג עמוד א

ומי אית ליה לר"ש האי סברא והתנן ר"ש אומר וכו' שתי הלחם ולחם הפנים כשרות בעזרה וכשרות בבית פאגי - החזו"א (כה. ד.) דן אמאי לא נימא דלעולם לר"ש תנור נמשח ומקדש, אלא דכשרות אבית פאגי לפי דאופין אותן מע"ש ויו"ט ואינו מקדש שלא בזמנו, או משום שהואיל והשולחן מקדש ללחם הפנים והכבשים לשתי הלחם אי אפשר לקדושת הגוף לחול עד שיתיחדו לתעודתן ויחול עליהן שם קרבן.

15. ספר מנחת חינוך - מצוה קטז - אות ב

ולפי דעתי יש עוד נפקא מינה, אם נדר בפירוש חלות או ריקקין, לרבי שמעון דהוי קרבן אחד אפילו אם אמר חלות יכול להביא ריקקין, או ריקקין יביא חלות זהכל אחד, אבל לרבי יהודה ובנו בודאי צריך להביא כמו שפירש, ובדיעבד אם שינה, לרבי יהודה כשר ועלה לו לשם נדרו זהכל אחד, ולרבי יוסי בנו דהוי ליה לגמרי כשני מינים ודאי לא עלו לו, דהוי ליה כמי שנדר במחבת והביא במרחשת או להיפך דלא יצא ידי חובת נדרו הכי נמי כאן, וזה פשוט:

16. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן ג

ג) אם לקדש הקרבנות צריך דוקא כלין המיוחד להם או סגי במקדש באיזה כ"ש שירצה...
ונראה לומר דבר חדש דמאן דס"ל תנור מקדש ס"ל ג"כ דשולחן מקדש רק דס"ל דבעינן ב' קדושות דקדושת התנור מכשירן ליסדר ע"ג השולחן והשולחן מקדשן שיהו ראויין להקרבה להקטיר עליהם הבזיכין דסידור השולחן ג"כ עבודה היא וביומא (כ"ד ע"ב) אמרינן דזר שסידר את השולחן היה חייב מיתה אילו היתה עבודה תמה א"כ צריך קידוש שיכשיר הלחם לאותה עבודה וזהו התנור מקדשו ובוה פליגי ר"י ור"ש דמאן דס"ל תנור מקדש ס"ל דהלחם טעון קידוש להכשירו ליסדר ומאן דס"ל דשולחן מקדש ולא תנור ס"ל דא"צ הלחם קידוש ליסדר על השולחן וא"כ סגי בקדושת שולחן ואמרינן דבגמרא פליגי אך אם היה ללחם כ"ש אחר קודם אפיה לא היה צריך התנור לקדשו דלא ס"ל דבעינן דוקא תנור: והנה בזה אתי שפיר הא דאמרינן במנחות (ז' ע"ב) דמקדשין המנחה בכלי המונח ע"ג קרקע שכן מצינו בסידור בזיכין ופי' רש"י ז"ל שמסדר הלחם שהוא שירים והבזיכין שהן קומץ על השולחן שע"ג קרקע דהיינו דומיא דמנחה כשמביאה מביתו דמעורבין יחד הקומץ והשירים עכ"ל וקשה תינח למ"ד שולחן מקדש אבל למ"ד תנור מקדש מנ"ל דמקדשין מנחה בכלי המונח ע"ג קרקע וא"כ הראיה אינה אליבא דהלכתא דקי"ל תנור מקדש ואין לומר דהראיה מהבזיכין דאת הבזיכין אין השולחן מקדש וכמ"ש רש"י ז"ל לקמן (צ"ו ע"א) על הא דאמרינן שם לדברי האומר טפחים הוא כופל נמצא שולחן מקדש י"ב טפחים למעלה ומקשינן והאיכא בזיכין וכתב רש"י ז"ל קשיא לי אמאי פריך הכי דהא שולחן לא מקדש להו לבזיכין עכ"ל [היינו דהבזיכין מקדשים הלבונה] [ותוס' שם תי' משום דסילוק בזיכין שהוא קמיצה בעינן מע"ג שולחן] וליכא למימר דלמאן דס"ל תנור מקדש איכא ראייה מתנור גופא שמקדשין בכלי המונח ע"ג קרקע דמנ"ל דילמא מגביהין את התנור וכמו שמקשינן שם בגמרא על הא דקומצין מכלי המונח ע"ג קרקע שכן מצינו בסילוק בזיכין ודילמא מגביהין את השולחן ודייקינן מהא דתנן דד' כהנים נכנסין ואי מגביהין את השולחן א"כ צריך עוד כהנים ע"ש ולפי שכתבנו דלכ"ע השולחן מקדש אתי שפיר דדייקינן שמקדשין בכלי המונח ע"ג קרקע משולחן:

17. חידושי בתרא

תתרע"א) סג: מעתה רצה להביא חלות מביא, ריקין מביא, מחצה חלה ומחצה ריקין מביא. יש דמקשים דהנה לר"ש דרצה מביא מחצה חלה ומחצה ריקין, פשטות הדבר הוי דקרבן אחד הוא, וע"ע לקמן ברש"י קה. ד"ה כיון דאמר מחצה חלות ומחצה ריקין יביא וז"ל ולא דוקא קאמר דה"ה לתשע חלות וחד ריקין או לתשעת ריקין וחדא חלה ע"כ, וקשה דהגמ' לקמן עה. כתבה "דמנחה הבאה מחצה חלה ומחצה ריקין מביא לוג שמן וחצהו חציו לחלה וחציו לריקין", ואי קרבן אחד הם מדוע צריך לחוצהו, ועוד יש להוכיח מהדין דבעינן לבוללם ולקמוץ משניהם לכתחילה, הא אי קרבן אחד הם, מדוע לכל זה אפי' לכתחילה, אלא ע"כ שממקומות אלו משמע דלא הוי קרבן אחד. ולכאורה י"ל דאף דקרבן א' הם לר"ש מדלא כתיב קרבן קרבן, מ"מ מדכתיב שמן שמן, שמעינן דבעינן שמן לכל א' וא' ומש"ה חוצהו, ומש"ה בעינן לבוללם ולקמוץ משניהם לכתחילה, משום שהתורה החשיבה כל שמן בפני עצמו, ולא שא' יהיה טפל לחבירו שלא ניבעי אפילו לבוללם ולקמוץ משניהם לכתחילה.

18. ספר איזהו מקומן

רבי ישמעאל אומר וכו' - במשניות וכן כפיהמ"ש להרמב"ם פרק זה הוא פרק עשירי לאחר פרק שתי מדות, וכתב היד דוד דודאי כן ראוי להיות כי עדיין לא השלים דיני המנחות ובפרט דין קמיצתן, ולאחר שגמר דיני מנחות ראוי לשנות דיני העומר ושתי הלחם.

אך ראה במלאכת שלמה במשניות שהוכיח מתוס' שגורסים כפי שהוא מסודר בגמ' שלפנינו, וכן מוכח מהרש"י כת"י לקמן פג: ד"ה ואפי' מן העליה.

19. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן כה

ב) אמרינן (ביומא מ"ו ע"ב) דשבת הותרה בק"צ ולא דחויה ומ"מ נראה דעבדינן טצדקא שלא להביא לידי איסור שבת כדמוכח מההיא דמנחות (נ' ע"ב) גבי חבית כ"ג דדוחות את השבת משום דבעינן תאפינה נאה ואי עביד לה מאתמול אינשפה לה ופרכינן ואימא דכביש ליה בירקא ע"ש אלמא דעבדינן טצדקא ולא דוקא טצדקא שיהא אפשר שלא לעשותו כלל בשבת אלא אפילו טצדקא למעט בהאיסור ג"כ עבדינן כדמוכח מההיא דמנחות (ס"ג ע"ב) בקצירת העומר דבשבת היה נקצר באדם אחד כדי למעט באיסור שבת ואע"ג דסוף סוף אותן הג' סאין היה נקצר בשבת מ"מ לא היו עושין כמו בחול שהיה נקצר בג' בני אדם ובג' מגלות ובג' קופות כדי למעט באיסור שבת והנה מקשים העולם בשחיטת הקרבנות בשבת אמאי אין עושין ע"י שנים דהא שנים שעשאוהו פטורים ואפילו אי נימא בשנים שעשאוהו דג"כ אינו מותר לגמרי מדאורייתא מ"מ עכ"פ אמאי לא עבדינן להקל האיסור אך נראה דזה דעבדינן טצדקא כדמוכח מההיא דחביתין וקצירת העומר ואף למעט האיסור עבדינן הוא רק במכשירין ואף לר"א דס"ל מכשירין דוחין את השבת אף אם אפשר לעשותן מע"ש דכורתין עצים לעשות פחמים כו' מ"מ אמרינן בעירובין (ק"ג.) דמודה ר"א דכל מה שאפשר לשנויי משנינן וכהן שעלתה לו יבלת חותכו בשניו כדי למעט באיסור שבת דכל שאפשר לשנויי אין זו מכשירין אבל בגוף ההקרבה אע"ג דאפשר לשנויי כגון לעשותו בשנים לא עבדינן טצדקא כיון דהותרה ...

20. ספר איזהו מקומן

וראה עוד בשו"ת שאגת אריה (סי' נ"ט) שדך בארוכה בפלוגתת הפוסקים (יו"ד סי' רס"ו) אי שרי למול בשבת ע"י ב' מוהלים שהאחד ימול והשני יפרע, ומוכיח ממתני דקתני דבשבת היה נקצר ביחיד דאדרכה צריך למעט בגברי בחילול שבת, דאף חכמים דפליגי היינו משום דיש צורך כדמפרש הגמ' אבל במילה מודו דאסור, ע"ש שהאריך בזה לחלוק על שו"ת הרמ"א שכתב דאדרכה יותר טוב לעשות ע"י שני מוהלין כדי שלא יעשה האחד מלאכה שלימה.

21. חדושי הרשב"א על מסכת מנחות

וגו' ע"ז) סג: והמשיך יש דמקשים הנ"ל דעכ"פ מביאים האחרונים ראי' ממשנה זו, ובפרט הלכתא דרבי חנינא סגן הכהנים, להלכה אחרת, ע' ביו"ד ה' מילה סרס"ו סי"ד "יש ליותר שלא ימול, שני מוהלים במילה אחת בשבת, שזה ימול וזה יפרע אלא המל הוא עצמו יפרע", וע' ברמ"א ז"ל שם שכתב "לא מצאתי ראי' לדבריו", הא אפשר להביא ראי' ממשנתינו שהגם דהרי אותו סכום איסורי דאורייתא אפ"ה מתירין דוקא ע"י א' ולא ג' כרגיל. ולפמשכ"ל בסימן הקודם אין לדמות דין מילה לדיננו כיון שבדיננו יש תוספת קצירה ותוספת חילול שבת משא"כ התם הפריעה ומילה שווים בין אם נעשה ע"י אחד או ע"י שנים. וע' סימן הבא.

22. חידושי בתרא

תתרעד) סג: והמשיך יש דמקשים הנ"ל דעכ"פ מביאים האחרונים ראי' ממשנה זו, ובפרט הלכתא דרבי חנינא סגן הכהנים, להלכה אחרת, ע' ביו"ד ה' מילה סרס"ו סי"ד "יש ליותר שלא ימול, שני מוהלים במילה אחת בשבת, שזה ימול וזה יפרע אלא המל הוא עצמו יפרע", וע' ברמ"א ז"ל שם שכתב "לא מצאתי ראי' לדבריו", הא אפשר להביא ראי' ממשנתינו שהגם דהרי אותו סכום איסורי דאורייתא אפ"ה מתירין דוקא ע"י א' ולא ג' כרגיל. ולפמשכ"ל בסימן הקודם אין לדמות דין מילה לדיננו כיון שבדיננו יש תוספת קצירה ותוספת חילול שבת משא"כ התם הפריעה ומילה שווים בין אם נעשה ע"י אחד או ע"י שנים. וע' סימן הבא.

תתרעה) סג: רמ"א ז"ל הנ"ל תוכיח נגד המחבר הנ"ל וז"ל ואדרכה נראה לי דשרי הא דמילה דחיא שבת כמו עבודה במקדש שכמה כהנים היו עובדים ומחללים שבת כו' עכ"ל. ויש דמקשים דצ"ב בדמיון הרמ"א, דבעבודת המקדש

אין עבודה אחת שייכת להב', לפי שכל אחת הוה דבר שלם ונקראת מעשה בפנ"ע ויש לה דין בפנ"ע, וכגון הדלקה ושחיטה, ואפי' בשחיטה וזריקה הגם שבעינן שניהם להכשיר הקרבן, אבל סוף כל אחת מצוה בפנ"ע היא רק שצירופים מכשיר הקרבן, משא"כ כאן "המל ולא פרע כאילו לא מל" וא"כ נמצא שכתן הראשון לא עשה כלום. והיינו דדילמא רק מצוה שלמה דוחה שבת ולא חצי מצוה, או הכשר למצוה.

23. רש"י מסכת מנחות דף סג עמוד ב

בחול מיייתנן מחמש דהכי שביחא מילתא - כד משוּבַּת הדבר דהוי עשרון מובחר טפי שאין ממציא מכל סאה אלא מעט אותו סלת דק היוצא ראשון.

24. רש"י מסכת מנחות דף סג עמוד ב

גמרא דהכי שביחא מילתא. פרש"י דהוי עשרון מובחר טפי. [1] וקשה דלפ"ז הדרא קושיא לדוכתא. [2] וגם לישנא דרבא עשרון מובחר בל"ט כו' בטירחא כו'. משמע דשוין לגמרי ואינו חלוקין אלא בטירחא. ע"כ נ"ל לפרש דשביחא מילתא היינו דנראה מזה עשירות וגדולה לבית ה':

25. חידושי בתרא

תתרעו) סג: אמר רבא קסבר ר' ישמעאל עשרון מובחר בלא טירחא אתי מחמש, בטירחא אתי משלש, בחול מיייתנן מחמש דהכי שביחא מילתא, בשבת מוטב שירבה במלאכה אחת בהרקה ואל ירבה במלאכות הרבה. והקשה הרש"י ז"ל וז"ל פרש"י דהוי עשרון מובחר טפי, וקשה דלפ"ז הדרא קושיא לדוכתא, וגם לישנא דרבא — עשרון מובחר בלא טירחא כו' בטירחא כו', משמע דשוין לגמרי ואין חלוקין אלא בטירחא, ע"כ נ"ל לפרש דשביחא מילתא היינו דנראה מזה עשירות וגדולה לבית ה' ע"כ. (ולא כרש"י דפירש דהוי מובחר טפי משום "שאיין ממציא מכל סאה אלא מעט אותו סלת דק היוצא ראשון", דהיינו דגוף הסולת מובחר טפי). וזהו טעם לשינוי הלשון, דמובחר היינו בעצם מהות המנחה, ושביחא מילתא היינו מטעם צדדי, ויש דמתרצים ע"פ הירולמי פסחים דף מ' כ"מה דר' ישמעאל אמר מובחר דוחה, אין מובחר מן המובחר דוחה, א"כ חמש הוי מובחר מן המובחר ואינו דוחה, וא"כ א"ש קושית הרש"י ולכאורה אין הבבלי סובר כהירושלמי, דהא הקשו אר' ישמעאל — אי קסבר עשרון מובחר כו' משלש אתי אפי' בחול נמי, ובתירוץ חילק רבא רק לענין הטירחא בין ג' לה' כדיוק הרש"י, ואילו כוון להירושלמי הול"ל — קסבר מובחר משלש מובחר מן המובחר מחמש, וחילוק זה חסר מספר הבבלי, אם לא דנאמר דגם הירושלמי כוון לרש"י, דזה גופא, מחמש בלי טירחא, הוי מובחר מן המובחר, דהיינו שיבוחא מילתא, כטעם הרש"י, דנראה מזה עשירות וגדולה לבית ה'.

26. חידושי בתרא

תתרעז) סג: וחכ"א עד שיפשיט את כולו. יש דמקשים דהנה במסכת שבת קטז: הביאו ב' טעמים לרבנן, א) שלא יסריח הבשר (ר' יוסף); ב) שלא יהו קדשי שמים מוטלין כנבילה (רבא), והגמ' בסוגיין מביא רק הטעם הב' וע"כ

תתרע"ט) סג: וחכ"א עד שיפשיט את כולו. יש דמסתפקים אליבא דרבנן שמתירים להפשיט את כולו, אי הוי אפי' באיסור דאורייתא ובלי שינוי או שדוקא ע"י שינוי מתירים רבנן, וע"ש בשבת (קטז:): שהביאו הפסוק "כל פעל ה' למענתו", אבל לכאורה אין ראיה מפסוק זה שמחללין עליה שבת, ועוד יש להסתפק אליבא דרבנן אי מותר לעשות את כל ההפשט בשבת אפי' אחר שהסיר את האימורין מהבהמה דלכאורה אליבא ה' טעמים של הגמ' שבת שם צריך להיות מותר גם אפי' שלא לצורך הסרת האימורים, וע' ברמב"ם פ"א דקרבן פסח ה"ד שמדבריו משמע שכל ההפשט בכל הקרבנות היתה דוקא קודם סילוק האימורים ולא אח"כ, אמנם אם ישנה מהסדר ויוציאם קודם הפשט יש להתיר מחמת ה' טעם דמסכת שבת. והנה בריש פ"ה דפסחים (סה:): אמתני' דאלו דברים בפסח דוחין את השבת, תמהו תוס' וז"ל וקשה לר"י אמאי לא תני נמי הפשט עורו דדחי שבת כו' ותירץ ר"י משום דהוי בכלל הקטר חלביו שאינו יכול להפשיט אלא עד החזה כו', ואפי' לרבנן דפליגי עליה (ונמצא דשאר ההפשט אינו נוגע להקטר חלבים, ולמה לא תני היתר חלק הפשט זה במתני'), לא שרו להפשיט כדרכו אלא עד החזה והשאר מפשיט וחותר בחתיכות קטנות כדאמרינן התם (שבת קיז:). לא צריכא דשקיל לה בברזי ע"כ, וע' בלח"מ ארמב"ם הנ"ל. שמעינן בהדיא שרק בשינוי הותר לרבנן, ומשום כן יכול לעשותו גם אחר הסרת האימורים כיון דבין כך אין זה נוגע לאיסור דאורייתא, ומשום ב' הטעמים דשבת הותר.

27. תוספות מסכת מנחות דף סג עמוד ב ד"ה מפשיט את

מפשיט את הפסח עד החזה - דרך רגליו מתחיל והולך ומפשיט עד החזה ליטול אימוריו ולא דמי לההיא דתניא בבכורות בפרק כל פסולי המוקדשין (דף לג.) ובתמורה פר' ו' חטאת (דף כד.) אין מרגילין ביום טוב ואין מרגילין בבכור דהתם במפשיטו לעשות נוד שלם וצריך להוציא רגליו מצוארו ולא דווקא נקט הכא פסח דבכל קרבן ציבור של שבת הוה מצי לאשמועינן ונקט פסח לרבנותא אף על פי שיש פסחים מרובים ונראין מוטלין כנבילה אי נמי משום רבותא דרבנן דאפילו לצורך יחיד התירו אי נמי דווקא בפסח שרו רבנן דחשו שלא יתקלקל הבשר משום דעיקרו לאכילה.

28. יד בנימין

דף ס"ג ע"ב בתוס' ד"ה מפשיט את הפסח כו' ולא דווקא נקט הכא פסח דבכל ק"ט של שבת הו"מ לאשמועי' עכ"ל. תמה על זה צקן אורה דבכל ק"ט לא שייכא פלוגתא זו דבעולת ציבור ודאי מפשיט את כל העור לכו"ע כדי שיוכל להעלותו מיד. וצחטאת ציבור נמי מפשיט את כולו אפי' בשבת כיון שצריך לאוכלו מיד דאפי' ציטול נראה דהותר בשבת כמו הקטר חלבים כו' יעוי"ש.

ברם דבריו ז"ל לע"ג דהיכן מצינו ד"ו דהותר ציטול בשבת צחטאת ציבור (וכמדומה שראיתי צק' אחד איני זוכר כעת היכן שכבר

תמה צוה על הקרן אורה). ולהדיא מצואר צטמ"ק כאן דכוונת התוס' כאן על שעירי חטאת דרגלים או כצ"ע עזרת דאין ציטול דוחה שבת ודו"ק.

על העריות (סנהדרין נ"ו ב') ובכללן גם על אשת איש, ולכן יהרגוהו כדי שתצא מאיסור אשת איש.

ואם כן הלא קשה, כי אם חששו לאיסור עריות, הלא כמו כן הי' להם לחוש לאיסור שפיכות דמים, אם יהרגו אותו, כי גם על שפיכות דמים בני גז מוזהרין (סנהדרין שם) ומאי אולמא איסור עריות מאיסור שפיכות דמים, ששניהם באים מאזהרה אחת, כמבואר בגמרא שם. וצריך לומר הסברה בזה, דבזה קיל שפיכות דמים מעריות, מפני שעל שפיכות דמים עוברים רק פעם אחת בעת ההריגה, אבל באיסור אשת איש עוברים על כל יחוד.

והנה בשו"ע אר"ח הלכות שבת סימן שכ"ח סעיף י"ב פסקו לדינא, לענין חולה שיש בו סכנה וצריך בשבת לאכילת בשר, ויש מן המוכן בשר נבילה, טוב יותר לשחוט בשבת מאשר להאכילו בשר נבילה מן המוכן, וטעם הדבר, משום דבשחיטה עוברים על איסור שבת רק פעם אחת, בשעת שחיטה, ובנבילה עוברים על כל כזית.

והר"ן בפרק (א) דיומא הסביר ענין זה, משום דעבירה קלה הנמשכת וחוזרת כמה פעמים יותר חמורה מעבירה חמורה שאינה חוזרת ונמשכת. (א"ר) ועתה נחזו אנן, כי אחרי שאיסור שפיכות דמים קיל מאיסור עריות בזה, שהוא בא רק פעם אחת, בשעת ההריגה, ושל עריות פעמים רבות, אם כן מוכח מזה, ששחיטה בשבת קיל מאיסור נבילה, מפני שהשחיטה עוברין רק פעם אחת, בשעת שחיטה, ובנבילה עוברין על כל כזית.

וזהו שאמרו במדרש, והרגו אותי ואותך יחיו, מכאן ששוחטין עבור חולה בשבת, מפני כי בשני הענינים יש צד חומר וצד קיל שיה. שבשניהם יש איסור לפעם אחת ואיסור לפעמים רבות, וכמו כאן נדחה האיסור היחיד מפני האיסור החוזר ונשנה (שפיכות דמים שהוא פעם אחת מפני איסור עריות, שנשנה פעמים רבות) כך ידחה איסור שחיטה בשבת שאיסורו רק פעם אחת בשעת שחיטה מפני איסור נבילה הנשנה לעצמו בכל כזית וכזית, ועפ"י דברי הר"ן הנזכרים, שעבירה קלה החוזרת ונמשכת חמורה יותר מעבירה חמורה הנעשית רק בפעם אחת — עפ"י זה ישבתי מה שנתקשו מפרשים בסוכה (נ"א ב') בטעם הדבר שנהרגו כל האנשים באלכסנדריא של מצרים מפני שעברו על לאו דלא תוסיפו לשוב בדרך הזה לגור במצרים, והקשו, כי הלא איסור זה הוא רק לאו דלא תוסיפו לשוב, ולמה נדונו על זו במיתה.

אך לדברי הר"ן ניהא, מפני כי איסור זה חוזר בכל יום, ובכל יום עוברין עליו, ואיסור כזה חמור מאיסור חמור שאינו אלא לשעתו, כמבואר, ועיין מש"כ בפרשה בשלח בפסוק הנזכר (י"ב י"ג) דברים מענינים בענין זה.

ואמרו אשתו זאת והרגו אותי ואותך יחיו (י"ב י"ב) בין המדרשים המפליאים בענינם ובסתימת פתרונם שמעתי בילדותי מדרש אחד המצוין על פסוק זה בזה הלשון, «ואמרו אשתו זאת והרגו אותי ואותך יחיו — מכאן ששוחטים עבור חולה בשבת».

וברבות הימים נסיתי לעמוד על פתרונו, והנה כפי הנראה מצאתי לפרשו על דרך קרובה לאמת.

כי יש מפרשים מקשים כאן, כי אחרי שכונת הענין כאן, כפי המתבאר בפרשה, דכונת הלשון שאמר ואמרו אשתו זאת והרגו אותי ואותך יחיו, שהוא מפני שבני גז (אומות העולם — ע' למעלה ס"פ נה, י' ל"ב) מצווים

ב. דף על הדף מסכת מנחות דף סג עמוד ב

בגמ': מוטב להרבות במלאכת הרקדה, ואל ירבה במלאכות הרבה.

בס' תורת היולדת (פ"ז סעיף ד') כתב על פי זה, שאם יש להיולדת בשבת בית חולים שיש לה תיק מוכן ויצטרכו לעשות פחות מלאכות, (כגון בדיקות דם וכתובה וכדו'), אבל הוא רחוק יותר, עדיף לבחור בית חולים זה מבית חולים קרוב יותר, כפי המבואר כאן שעדיף להרבות במלאכה אחת - נסיעה ארוכה, שעוצר כמה וכמה פעמים הבערה, מלעבור כמה וכמה איסורים שבבית החולים הקרוב.

ועיי"ש בהערה מהמהרש"ם לגבי חולה שצריך לאכול בשר בשבת, שחכם א' רצה לטעון שמוטב שלא למלוח הבשר, שעובר על רק איסור דם שבישלו, והוא כ"פ איסור אחת, מלעבור כ"פ איסור בורר ומפרק.

והמהרש"ם דחה דאיסור אכילה חמיר טפי, ועוד שדם שבישלו קרוב לדאורייתא, לכן יש למלוח הבשר כדרכו בחול.

ג. דף על הדף מנחות דף סג עמוד ב

במשנה: וחכמים אומרים, אחד שבת ואחד חול בשלשה. וברש"י: לפרסם הדבר מפני הבייתוסין ע"כ. היינו שהיו אומרים דבמנחות השבת זה שבת בראשית.

וכתב כ"ק אדמו"ר בעל האמרי אמת מגור זצ"ל: יש להסתפק איך היה בזמן הבית כשחל יום העומר בלאו הכי במוצש"ק האם ג"כ קצרו בשלש מגלות. ע"כ.

ד. דף על הדף מסכת מנחות דף סג עמוד א

בגמ': מרחשת עמוקה דכתיב וכל נעשה במרחשת, מרחשת צפה דכתיב ועל מחבת.

הנה ההבדל בין מנחת מחבת למנחת מרחשת הוא כדמבואר כאן שהמחבת הוא כלי שאינו עמוק, וממילא אין שם הרבה שמן, וממילא מה שמטגנין שמה הוא קשה. משא"כ המרחשת הוא כלי עמוק, ויש שם הרבה שמן, ולכן מה שמטגנין שם יוצא רך כמו סופגנין.

ובזה יש לבאר לשון הפייטן בזמירות לש"ק (ב"ב ברוך קל עליון") - "השומר שבת הבן עם הבת - לא - ל ירצו - כמנחה על מחבת", ולמה דייקא כמנחה על מחבת? אלא כמו שמנחה על מחבת מעשיה קשין ולא רך כסופגנין, כן הרוצה להיות "שומר שבת הבן עם הבת" שינחיל קדושת שבת לו ולדורותיו אחריו, צריך להיות השקפתו ברורה קשה וחזקה, לשמוח בתוקף במתן נחליאל בחמדת הימים אשר נתן לנו הקדוש ברוך הוא, ולא רך כקנה - שמתגדגדת עם כל רוח עוברת.